

ANDIJON VILOYATIDA BODRING YETISHTIRISHDA UCHRAYDIGAN UNSHUDRING KASALLIGI VA UNGA QARSHI KURASH CHORALARI

O‘rinova Maloxat Isakboevna

Andijon viloyati Isboskan tumani 42-maktab o‘qituvchilari

Usmonova Mo‘tabarxon Isakboevna

Andijon viloyati Isboskan tumani 42-maktab o‘qituvchilari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7110492>

Annotatsiya. Bodring mevasi asosan 7-10 kunligida yangi uzilgan hoida iste‘mol qilinadi. Uni marinadlab va konservalab ham ishlatiladi. Bodring mevasi ishtahani ochadi hamda boshqa ovqatlarni hazm qilishga yordam beradi. Undan kosmetologiyada ham foydalaniladi.

Kalit so‘zlar: bodring, shudring kasalligi, fermer, dehqon, barglar, poya.

МУЧНИСТАЯ РОСА ПРИ ВЫРАЩИВАНИИ ОГУРЦОВ В АНДИЖАНСКОЙ ОБЛАСТИ И МЕРЫ БОРЬБЫ С НЕЙ

Аннотация. Плоды огурцов в основном едят свежими на 7-10 день. Его также используют для маринования и консервирования. Огурец стимулирует аппетит и помогает перевариванию других продуктов. Также используется в косметологии.

Ключевые слова: огурец, росистая болезнь, фермер, фермер, листья, стеблевой.

POWDERY MILDEW IN THE CULTIVATION OF CUCUMBERS IN THE ANDIJAN REGION AND MEASURES TO COMBAT IT

Abstract. Cucumber fruits are mostly eaten fresh on the 7th-10th day. It is also used for pickling and canning. Cucumber stimulates the appetite and aids in the digestion of other foods. Also used in cosmetology.

Keywords: cucumber, dew disease, farmer, farmer, leaves, stem.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 23 oktyabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020 — 2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi PF-5853-son Farmoni ijrosini ta‘minlash maqsadida: Meva-sabzavotchilik klasterlari, fermer va dehqon xo‘jaliklari hamda boshqa mahsulot yetishtiruvchilarni qiynayotgan muammolarni o‘z vaqtida bartaraf etish, mamlakatning eksport salohiyatini hamda investitsion jozibadorlikni oshirish maqsadida tajriba-sinov tariqasida 2021 yilning yakuniga qadar faoliyat yuritadigan meva-sabzavotchilik tarmog‘ini qo‘llab-quvvatlash va yanada rivojlantirish Respublika kengashining ilovasiga muvofiq kuzatuvlarimizni Andijon viloyati Paxtaobod tumani fermer xo‘jaligida bodringni “Ifor” navida kuzatuvlarimizni olib bordik. Tajribada bodringni ahamiyati, ekish, yetishtirish hamda kasallikka chidamli navini o‘rgandik.

TADQIQOT MATERIALLARI VA METODOLOGIYASI

Ahamiyati: Bodring mevasi asosan 7-10 kunligida yangi uzilgan hoida iste‘mol qilinadi. Uni marinadlab va konservalab ham ishlatiladi. Bodring mevasi ishtahani ochadi hamda boshqa ovqatlarni hazm qilishga yordam beradi. Undan kosmetologiyada ham foydalaniladi.

Ekish: Ekiladigan bodring urug‘i toza, unuvchanligi yuqori, kasalliklardan holi, butun va to‘la bo‘lishi zarur. Urug‘lar boshqa o‘simliklar urug‘lari va aralashmalaridan tozalanadi.

Urug'lar ekish oldidan iliq suv yoki o'sishni boshqaruvchi moddalardan birida 10–12 soat davomida ivitib qo'yiladi.

Ekish sxemasi: Ertagi mahsulot yetishtirish uchun 70+140/2×40 sm sxemada urug' ekildi. Bunda qatorlar orasi 70 sm, pushtalar orasi 140 sm va o'simliklar oralig'i 40 sm ni tashkil etdi. Urug'lar qo'lda 4–5 sm chuqurlikka ekildi. Urug' sarfi 1 sotihga 20–30 g (10 sotihga 200–300 g).

Kasalliklari: Tajribalar olib borish davomida bodringda haqiqiy un shudring kasalligi uchrashi aniqlandi. Ko'pchilik dehqonlarga tanish bo'lsa kerak. Orada-sirada barglarda va poyalarda oq «unli» dog'lar paydo bo'lib, vaqt o'tishi bilan yanada kattaroq maydonni «egallab» boshlaydi. Kasallikni rivojlanishida nam havo, haroratdagi katta farq (juda issiq va ancha salqin bo'lishi) yoki issiqxonada havoning yaxshi aylanmasligi sabab bo'ladi.

Kasallikni qo'zg'atuvchi – bir talay zamburug'lar bo'lib, ular umumiy qilib unshudringlar deb nomlanadi. Shunday qilib bodringlardagi (va umuman qovoqdoshlarda) un shudringga oidium, erizife, sferoteka va boshqa zamburug'lar «javob beradi».

TADQIQOT NATIJALARI

Zamburug' zararlangan o'simliklarda va o'simlik qoldiqlarida qishlaydi. Havolar ilishi bilan uyg'onadi va o'sib, rivojlanib boshlaydi. Kasallik iliq va nam havoda tezroq tarqaladi. Zamburug' sporolari havodan, yomg'ir yoki sug'orish suvi, hamda zararlangan o'simliklarga tekkan dezinfeksiyalanmagan dehqonchilik qurollari orqali juda oson tarqalishi mumkin.

Bodringdagi un shudring belgilari

Un shudring paydo bo'lishining ilk belgilari avval barglarning ustki qismida, so'ngra ostki qismida oq kukunsimon qatlam (g'ubor) orqali namoyon bo'ladi. Ko'rinishidan bu g'uborni juda oson artib tashlash mumkindek tuyuladi. Biroq artib tashlansa ham bu g'ubor yangidan paydo bo'laveradi, hamda dog'lar hajmda kattalashaveradi – bu o'simlik to'qimalari bo'ylab tez tarqaladigan zamburug' mitseliysidir. Odatda zararlanish o'simlik bo'ylab pastdan yuqoriga qarab «harakatlanadi».

Bir necha kun o'tgandan keyin nafaqat barg plastinkalari, balki poyalar, bandlar, gulbandlar va mevalar oqarib qoladi. Zararlangan bodring o'simliklarining barglari so'lib, sarg'ayib, buralib va to'kila boshlaydi. Mevalari esa suvsizlanib, yorilib va chirib boshlaydi. G'ubor (qoplama) dog'lari o'simliklarning normal fotosintez qilishlariga imkon bermaydi. Agar kasallik bilan kurashilmasa, oxiri oqibat o'simlik nobud bo'ladi.

1-rasm Bodringda un-shudring kasalligini belgilari

MUHOKAMA

Bodringdagi un shudringni oldini olish

Bodringga un shudring tushishini oldini olishning eng yaxshi usuli – bu ekinni yetishtirishning agrotexnikasiga (ekish sxemasi, harorat va namlik rejimiga amal qilish) va almashlab ekishga qattiq amal qilish. Shuningdek ushbu kasallikka chidamli bodring navlarini ekish.

Tomorqadagi barcha o‘simlik qoldiqlarini yo‘qatishni unutmashlik, hamda kuzda yerni chuqur ag‘darib (haydab) chiqish, shuningdek issiqxona konstruksiyalarini dezinfeksiya qilish lozim.

XULOSA

Kasallikka qarshi kurash

Kasallikning ilk belgilarida zararlangan barglarni va novdalarni kesib olib, yo‘qotish, bir haftaga sug‘orish va oziqlantirish ishlarini to‘xtatish lozim. Shuningdek quyidagi suvli aralashmalardan biri bilan bodring ekiniga ishlov berish (ustidan purkash) kerak:

- sodali aralashma bilan (10 l suvga 50-80 g soda), hamda sovun qo‘shib;
- margansovkali aralashma bilan (10 l suvga 3-5 g);
- kolloidli oltingugurt aralashmasi bilan (10 l suvga 15 g).

Yuqoridagi aralashmalar bilan g‘ubor (qoplama) yo‘qolguniga qadar ekinga bir necha marta har 7 kunda ishlov berish lozim.

REFERENCES

1. Hasanov B.A., Ochilov R.O., Gulmurodov R.A. Sabzavot, kartoshka va poliz ekinlarining kasalliklari va ularga qarshi kurash choralari. Toshkent: «Voriz-Nashriyot», 2009, 244 b.
2. Babadoost M., Weinzierl R.A., Masiunas J.B. Identifying and managing cucurbit pests. Diseases, insects and weeds. University of Illinois Extension, USA, 2004, 49 pp.
3. Bernhardt E., J. Dodson, J. Watterson. Cucurbit diseases. A practical guide for seedsmen, growers & agricultural advisors. 1988, Petroseed Co., Inc. Breeders & Growers, California, USA, 48 pp.
4. Buriev H.Ch., Zuev V.I., Medzhitov S.M. Status, problems and development perspectives of potato, vegetable and melon production in Uzbekistan. Pages 117-128 in: Kalb T.J., Mavlyanova R.F. (eds.). 2005. Vegetable production in Central Asia: status and perspectives. Workshop Proceedings, 13-14 June 2003. Almaty, Kazakhstan. AVRDC publication no. 05-618. AVRDC – The World Vegetable Center. Shanhua, Taiwan. 151 pp.
5. International Potato Center, 1982. Major potato diseases, insects, and nematodes. Centro Internacional de la papa, Lima, Peru, 98 pp.
6. MacNab A.A., A.F. Sherf, J.K. Springer. Identifying diseases of vegetables. Published by the Penna. State Univ. College of Agric. University Park, 1983, Penna., 62 pp.
7. Watterson J.C. Tomato diseases. A practical guide for seedsmen, growers & agricultural advisors. Petroseed Co., Inc. Breeders & Growers, California, USA, 1985, 46 pp.
8. Yilmaz S., Firat A.F., Zengin S. et al. (15 authors in total). Good agricultural practices in protected tomato growing. Translated from Turkish. Reviewed by Dr. J. Banks. Bati Akdeniz Agricultural Research Institute. Antalya – Turkey, 2008, 111 pp.
9. Xusanjon, I., & Abduxolik, K. (2022). Moshning yangi navlarini yaratishda seleksiya ko‘chatzorida o‘tkazilgan tadqiqotlar. *Research and education*, 1(4), 50-56.

10. Abdujabborovich, I. X., Ozodbek, A., Nodirbek, X., & Abrorbek, a. (2022). Sug 'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus* Piper) navlarining simbiotik faoliyatiga ekish muddati va me 'yorining ta'sirini o 'rganish. *Science and innovation*, 1(1), 615-624.
11. Abdujabborovich, I. X., o'gli, u. X. I., qizi, a. D. A., qizi, y. M. N., & ogli, m. A. A. (2022). Tipik bo'z tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolus aureus* Piper) navlarini tadqiq etish. *Science and innovation*, 1(d2), 160-165.
12. Abdujabborovich, i. X. (2022). Qozoqi anorning biologik xususiyatlari. *Models and methods for increasing the efficiency of innovative research*, 2(13), 396-400.
13. Idrisov, X. A., & o'g'li Soliyev, a. M. (2022, may). Sug 'oriladigan maydonlarda soya etishtirish texnologiyasini takomillashtirish. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 7, pp. 286-295).
14. Abdujabborovich, i. X., & Gofurovna, r. F. (2022, may). Soya (*Glycine hispida* L) ning biologik xususiyatlari va tashqi muxit omillari. In *e conference zone* (pp. 1-5).
15. Abdujabborovich, i. X., & teshaboyev, a. (2022). Soyaning kolleksiya ko'chatzoridan samarali va maqsadli foydalanishning ilmiy ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 286-290.
16. Abdujabborovich, i. X., & o'g'li, x. A. M. (2022). Sholi seleksiyasi bo 'yicha o 'tkazilgan tadqiqot natijalarini tahliliy o 'rganish. *Science and innovation*, 1(d3), 276-281.
17. Abdujabborovich, i. X., o'g, p. J. G. A., o'g'li, e. K. E., & o'g, d. O. N. M. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratishda nav namunalaridan samarali va maqsadli foydalanishning ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 269-275.
18. Abdujabborovich, i. X., & Mirzamaksudavich, b. R. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratish bo 'yicha o 'tkazilgan tadqiqotlar. *Science and innovation*, 1(1), 776-785.
19. Idrisov, x. A. (2022, june). Osiyo loviyasi-mosh (*Phaseolus aureus* piper.)—biologik xususiyatlari. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 9, pp. 144-148).
20. Abdujabborovich, i. X., o'gli, u. X. I., qizi, a. D. A., qizi, y. M. N., & ogli, m. A. A. (2022). Tipik bo'z tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolus aureus* piper) navlarini tadqiq etish. *Science and innovation*, 1(d2), 160-165.
21. Abdujabborovich, i. X., & teshaboyev, a. (2022). Soyaning kolleksiya ko'chatzoridan samarali va maqsadli foydalanishning ilmiy ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 286-290.
22. Idrisov, x. A., & karimov, a. A. (2022, july). Mosh (*Phaseolus aureus* piper.) Dan yuqori hosil olishda agrotexnik omillarning ahamiyatimosh (*Phaseolus aureus* piper.) Dan yuqori hosil olishda agrotexnik omillarning ahamiyati. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 11, pp. 106-111).
23. Xusanjon, i., & abduxolik, k. (2022). Moshning yangi navlarini yaratishda seleksiya ko 'chatzorida o 'tkazilgan tadqiqotlar. *Research and education*, 1(4), 50-56.
24. Abdujabborovich, i. X., o'g, p. J. G. A., o'g'li, e. K. E., & o'g, d. O. N. M. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratishda nav namunalaridan samarali va maqsadli foydalanishning ahamiyati. *Science and innovation*, 1(d3), 269-275.
25. Abdujabborovich, i. X., & mirzamaksudavich, b. R. (2022). Soyaning yangi navlarini yaratish bo 'yicha o 'tkazilgan tadqiqotlar. *Science and innovation*, 1(1), 776-785.

26. Idrisov, x. A., & o'g'li soliyev, a. M. (2022, may). Sug 'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus piper.*) Navlarining tavsifi. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 7, pp. 17-23).
27. Idrisov Xusanjon Abdujabborovich, Xalbaev Akbar Namozovich. (2022). SOYANING SELEKSIYA KO'CHATZORIDAGI NAV NAMUNALARINI QIMMATLI-XO'JALIK XUSUSIYATLARINI O'RGANISH. MODELS AND METHODS IN MODERN SCIENCE, 1(12), 22–25. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7032183>.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7032183>
28. Soyanning nazorat ko'chatzoridagi nav namunalarini qimmatli-xo'jalik xususiyatlarini tahliliy organish. <https://academicsresearch.com/index.php/rnsr>. "Results of national scientific rasearch" scientific-methodical journal Volume 1, Issue 4, ISSN:2181-3639, Toshkent 2022 y 5-son,.134-139 betlar, <https://academicsresearch.com/index.php/rnsr/ind>.
29. Khojamkulova Yulduzoy Jahonkulovna, Kashkaboeva Chulpanoy Tulkunovna, Ibragimov Feliks Yuldashevich. IN RICE (ORIZA SATIVA) VARIETIES THE PLANT GROWS AT DIFFERENT WATER THICKNESSES, WATER CONSUMPTION DURING DEVELOPMENT PERIODS, M 3, SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY International scientific-online conference.<https://doi.org/10.5281/zenodo.7028149>.
30. Idrisov, X. A., & o'g'li soliyev, a. M. (2022, may). Sug 'oriladigan maydonlarda mosh (*Phaseolus aureus piper.*) Navlarining tavsifi. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 7, pp. 17-23).
31. Idrisov, X. A., Atabayeva, X. N. (2022, may). Loviya va mosh ekinlarining umumiy ahamiyati va biologik xususiyatlarini tahliliy o'rganish. In *international conferences on learning and teaching* (vol. 1, no. 8, pp. 644-651).
32. Xalima, A., Xusanjon, I., & Abdulvosid, S. (2022). O 'tloqi-botqoq tuproqlar sharoitida mosh (*Phaseolis aireis piper*) ning o 'sishi, rivojlanishi va don hosildorligi. *Research and education*, 1(2), 373-381.